

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 6/2022-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Monikou Brunovou, advokátkou, Račianska 153, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 63/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 63/2018 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 63/2018 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **1 500 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a sťažnostná argumentácia

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. novembra 2021, doplnenou písomným podaním doručeným 4. januára 2022, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie

svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 P 63/2018 o rozvod manželstva a úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode (ďalej len „napadnuté konanie“). Navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie jej označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikázal okresnému súdu bezodkladne vyhotoviť a doručiť rozsudok v označenom konaní, priznal sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že manžel sťažovateľky doručil 14. mája 2018 okresnému súdu návrh, ktorý je predmetom napadnutého konania. Sťažovateľka uvádza, že okresný súd v napadnutom konaní koná pomaly, nesústredene, so zbytočnými prietrahmi. V tejto súvislosti uvádza, že okresný súd rozhodol na štvrtom pojednávaní konanom 23. júna 2021. Na označenom pojednávaní vyhlásil rozsudok, ktorý jej do podania tejto sťažnosti nebol doručený. Vychádzajúc z uvedeného, sťažovateľka je toho názoru, že okresný súd postupuje v jej veci nesústredene a dopúšťa sa zbytočných prietahov, čo oddiaľuje nastolenie právnej istoty. Podľa jej názoru takto dochádza k porušovaniu jej označených práv v napadnutom konaní.

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 6/2022-21 z 20. januára 2022 ju prijal na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

4. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval účastníkov konania, aby sa vyjadrili k prijatej ústavnej sťažnosti.

5. Podpredseda okresného súdu prípisom č. k. 1 SprV 57/2022 z 10. marca 2022 k ústavnej sťažnosti v podstatnom uviedol, že vychádzajúc z upovedomenia o spôsobe vybavenia sťažnosti sťažovateľky sp. zn. 1 SprV/143/2021 bola sťažnosť vyhodnotená ako dôvodná v časti namietaných prietahov v období „od 06. 11. 2018 do 24. 10. 2019“. Vychádzajúc z elektronického súdneho spisu, konštatoval aj ďalšiu nečinnosť od 23. júna 2021 (vyhlásenie rozsudku) do 10. novembra 2021 (vypracovanie rozsudku). K otázke skutkovej a právnej zložitosti podpredseda okresného súdu uviedol, že po oboznámení sa s obsahom súdneho spisu je potrebné konštatovať, že „vec nie je jednoduchá najmä po skutkovej stránke, pričom poukazujem na skutočnosť, že okrem množstva predložených dôkazov predovšetkým samotnou sťažovateľkou a veľký rozsah spisu, postup a rozhodovanie vo veci komplikuje vzťah medzi sťažovateľkou, matkou a starším synom, ktorý odmieta kontakt s matkou. Rovnako poukazujem aj na skutočnosť, že v priebehu konania sťažovateľka vystriedala štyrikrát právnych zástupcov...“. Pokiaľ ide o správanie strán, podpredseda

uviedol, že podľa jeho názoru k predĺženiu konania podstatnou mierou prispela aj samotná sťažovateľka, ktorá do konania podávala rozsiahle návrhy na doplnenie dokazovania, ktoré často bývali chaotické. Vychádzajúc z uvedeného a zo skutočnosti, že sťažovateľka požadované finančné zadostučinenie nepreukázala žiadnymi výnimočnými okolnosťami, tieto ani netvrdila, podpredseda okresného súdu ju považoval za neprimeranú.

6. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bol aj súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci, ako aj stručná chronológia úkonov účastníkov napadnutého konania a súdu. Je potrebné dodať, že súdny spis sa od 5. januára 2022 nachádza na odvolacom súde z dôvodu návrhu sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia.

7. Stanovisko okresného súdu bolo zaslané na vyjadrenie sťažovateľke, ktorá do prejednanja veci na výzvu ústavného súdu nereagovala.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom súdneho spisu, ktorý si zadovážil (z ktorého sú zrejmé všetky procesné úkony, pozn.), dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

9. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní pri rozhodovaní o rozvode manželstva a úprave styku s maloletými deťmi došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 90/2010).

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným

spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

13. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť sporu, ústavný súd konštatuje, že obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka napadnutého konania nebola závislá od právnej náročnosti prerokovávanej veci, hoci pripúšťa istú mieru skutkovej zložitosti vyplývajúcu z množstva produkovaných dôkazných návrhov najmä samotnou sťažovateľkou v priebehu celého konania.

14. Ako už bolo uvedené, predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je okrem iného aj návrh na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti. V zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) konania o obdobných návrhoch si vyžadujú výnimočnú rýchlosť rozhodovania (napríklad rozhodnutie vo veci H c. Spojené kráľovstvo z 8. 7. 1987, *Annuaire*, č. 120), podobne ako aj riešenie otázok spojených so stykom rodičov s ich deťmi, pretože tu existuje nebezpečenstvo, že v dôsledku priet'ahov v konaní bude vec *de facto* rozhodnutá v neprospech jedného z rodičov alebo aj oboch rodičov (napr. v prípade adopcie – pozri napríklad rozhodnutia v prípadoch *Olsson c. Švédsko*, *Hokkanen c. Fínsko*).

15. Ústavný súd, rešpektujúc judikatúru ESĽP, je toho názoru, že takéto konania si vyžadujú mimoriadnu starostlivosť a pozornosť súdu, ktorá by mala viesť k efektívnemu a rýchlemu postupu v konaní (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). Tento názor bol premietnutý do požiadavky vyplývajúcej z § 176 Občianskeho súdneho poriadku v znení platnom do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“), v zmysle ktorého ak zákon neustanovuje inak, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania. Hoci nový procesný kódex takéto ustanovenie neobsahuje, ústavný súd je toho názoru, že povaha konania si vyžadovala sústredený a promptný postup súdu, tak aby vec bola čo najskôr prejednaná a rozhodnutá.

16. Povaha napadnutého konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným priet'ahom (m. m. I. ÚS 419/2015, III. ÚS 263/2016).

17. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu súdneho spisu, ako aj z vyjadrenia samotného okresného súdu, dospel k záveru, že sťažovateľka sa čiastočne pričiniła o predĺženie napadnutého konania, a to početnými rozsiahlymi podaniami, ktoré zohľadnil pri určení primeraného finančného zadost'učinenia.

18. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

19. Ústavný súd, vychádzajúc z doterajšieho priebehu a dĺžky napadnutého konania konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní je zjavne poznačený zbytočnými priet'ahmi, ako aj neefektívnym postupom. V tejto súvislosti považuje za neprimerané, že prvé pojednávanie sa uskutočnilo 15. januára 2020, teda až po 20 mesiacoch od doručenia návrhu (14. mája 2018). Pokiaľ ide o argumentáciu okresného súdu týkajúcu sa prijatých obmedzení základných práv a slobôd z dôvodu pandémie COVID-19 a nemožnosť vykonávať pojednávania v prerokúvanej veci, ústavný súd poukazuje na § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v zmysle ktorého vykonávanie pojednávanií bolo potrebné obmedziť len na nevyhnutné minimum, avšak podľa dôvodovej správy, ako aj podľa názoru ústavného súdu toto nevyhnutné minimum zahŕňalo aj pojednávania v konaniach starostlivosti súdu o maloletých, preto tento argument okresného súdu ústavný súd považoval za tendenčný v rozpore so zmyslom dotknutého opatrenia. Ďalším problematickým obdobím bolo obdobie po vyhlásení rozhodnutia vo veci samej 23. júna 2021 do 11. novembra 2021, keď okresný súd nebol schopný vypracovať a expedovať rozsudok po dobu piatich mesiacov, a to aj napriek predĺženiu lehoty na jeho vypracovanie (do 23. augusta 2021). Ako príklad neefektívneho postupu ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že bolo potrebné rozhodovať opravným uznesením z 30. januára 2020, ako aj neschopnosť okresného súdu koordinovať svoj postup so súdnym znalcom, keď z dôvodu nepredloženia znaleckého posudku súdnym znalcom bolo potrebné odročiť už určený termín pojednávania na 3. jún 2020. Potreba vykonať znalecké dokazovanie vo veci sa pritom vzhľadom na postoje rodičov, ako aj ostatné okolnosti veci javila ako nevyhnutná už od samotného začiatku konania, najneskôr však od 4. januára 2020 (návrh sťažovateľky, pozn.), avšak okresný súd k nemu pristúpil až 1. apríla 2020 po tom, čo pojednávanie konané 10. februára 2020 odročil práve na účel nariadenia znaleckého dokazovania.

20. Ústavný súd, vychádzajúc z celkovej dĺžky napadnutého konania, zo zistených priet'ahov, z neefektívneho a nesústredeného postupu okresného súdu vo veci sťažovateľky, dospel k záveru, že v okolnostiach posudzovanej veci boli porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, mu prikázal, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 3 P 63/2018 konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená a nie je možné vylúčiť prípadné ďalšie zbytočné prieťahy pri rozhodovaní v ďalších fázach napadnutého konania (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

23. Sťažovateľka sa domáha priznania finančného zadost'učinenia v sume 30 000 eur z dôvodov uvedených v ústavnej sťažnosti, a to najmä z dôvodu narušenia dôvery v právny systém Slovenskej republiky, neprimeraného stresu a utrpenej ujmy vyplývajúcej z neprimeranej dĺžky súdneho konania, ako aj zhoršením vzťahu s maloletým [REDAKOVANÉ] práve v dôsledku zdĺhavého súdneho konania.

24. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Berúc do úvahy charakter predmetu konania, jeho význam pre sťažovateľku, posudzované obdobie právnej neistoty sťažovateľky, jej pričinenie a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 500 eur za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku nálezu).

V. Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúce z odmeny advokáta za tri úkony právnej služby. Za dva úkony uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) patrí odmena v sume dvakrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur.

28. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, tak ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

29. Priznanú náhradu trov konania je ústavný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

30. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu